

LA CERÀMICA A MÀ DEL POBLAT IBÈRIC DE MONTBARBAT

PER

MARIA DEL VILAR VILÀ I BOTA
ESTHER RAMÓN I SARIÑENA

INTRODUCCIÓ

El poblat ibèric de Montbarbat es troba situat en la part superior de la muntanya del mateix nom, la qual pertany a la Cordillera Litoral Catalana, en el sector que separa la depressió de La Selva del Mar Mediterrani; dista uns 6'8 km. en línia recta de la costa. Administrativament forma part dels termes municipals de Lloret de Mar i de Maçanet de la Selva, ambdós pertanyents a la Comarca de La Selva (Girona). El terme que marca la divisió entre els municipis es troba a la part més alta del poblat.

Montbarbat correspon a la fulla núm. 365, Blanes, del mapa 1:50.000 de l'«Instituto Geográfico y Catastral». Les seves coordenades són; 41° 44' 5" de Latitud Nord, i 2° 46' 50" de Longitud Est del Meridià Zero o de Greenwich. La seva alçària màxima sobre el nivell del mar és 311 m. (Vilà, 1982).

Des del poblat es domina pel costat Nord-oest tota la Depressió de La Selva, i la vessant Est dels massissos muntanyencs del Montseny i de les Guillerries; per la part Sud es divisa la costa i el mar.

Els poblats ibèrics coneguts més propers a Montbarbat són, el Puig Castellet i el Turó Rodó de Lloret de Mar, el de Puigmari de Maçanet de la Selva, el de Sant Joan de Blanes, el del Castell de Palafolls i el Puig Ardina de Riudarenes.

Actualment el jaciment es troba del tot cobert pel bosc (suross, alzines, pins i els matolls típics de la regió). El sòl natural, constituït per granit, surt a la superfície en forma de grans blocs de roca.

Montbarbat és un «oppidum», fortificat en un perímetre d'uns 360 m. Els eixos interiors amiden uns 100 m. d'Est a Oest i, per la part més ampla, uns 55 m. de Nord a Sud, de manera que la superfície que queda dins de la muralla és d'uns 5.673 m² aproximadament.

S'han portat a terme nou campanyes d'excavació, que han posat al descobert una torre defensiva, un fragment de muralla i una sèrie d'àmbits.

Les habitacions estan perfectament delimitades, corresponent cadascuna a un únic conjunt; no hi ha diferents nivells de parets ni altres elements que ens indiquin fases diverses dins d'un mateix àmbit.

LA CERÀMICA A MÀ

L'anàlisi de la ceràmica a mà que presentem en aquest article, correspon al passadís I i a les habitacions II i III, excavades en diferents campanyes. Hem estudiat conjuntament els tres àmbits, ja que formen part d'un mateix moment de la vida del poblat; les pastes, formes, decoracions etc., són totes elles similars.

Per manca de tipologies dels diversos grups ceràmics, vàrem iniciar l'elaboració d'unes Taules de Formes, tenint com a referència les efectuades per DEDET - PY (1975), amb material fet a mà procedent del Sud de França.

Així doncs, les formes senceres o restaurades formen part d'un mateix quadre, definit per tres números; el primer indica el perfil del vas, el segon les proporcions del cos del vas, i el tercer el tipus de fons o peu; i una lletra, que marca el tipus de coll, i el contacte coll-cos. Aquests varien segons es tracti de vasos, plats o tapadores (per a les quals hem utilitzat la mateixa tipologia de DEDET - PY (1975) per a les copes invertides, amb la qual cosa són més esquematitzades que la resta).

Les vores, tant dels vasos com de les tapadores, s'anomenen amb una lletra i dos números: la lletra indica el perfil de la paret i la seva direcció; la primera xifra representa la inclinació de la vora, i la segona el perfil del llavi.

Les bases porten dos números i una lletra: la primera xifra defineix com és el fons, la segona dóna el perfil de la paret (còncav, convex o rectilini), i la lletra defineix si la base és engruixida o no, si té peu, la forma de l'acabament, etc.

S'han realitzat també les tipologies de les seccions de les nanses i de la seva posició respecte a les parets dels vasos, així com de les suspen-

sions o mugrons: les seccions, decoracions i la situació amb relació a les parets; dels cordons: seccions i decoracions; les decoracions fetes directament a les parets dels vasos; i els agafadors de tapadora.

El gruix de les parets no és uniforme en una mateixa peça, ja que els vasos presenten normalment imperfeccions de forma i d'acabat com a conseqüència de la seva elaboració. El tamany de les peces sol estar en relació amb el gruix de les parets. També trobem reforçaments en zones determinades, com per exemple la conjunció coll-panxa, o la unió de la base amb la part inferior de la paret que sol portar un eixamplament en aquesta zona.

Els vasos petits acostumen a presentar una millor qualitat que les peces grans.

Les superfícies solen ésser desgastades per l'erosió de la terra; tant l'interna com l'externa, el més freqüent és que la superfície sigui polida, poques vegades trobem restes de brunyit. Les superfícies grolleres també són rares.

Les pastes en general són poc fines, amb grossos grans de quars, mica i, de vegades, feldespat.

Degut a l'acidesa del sòl del jaciment, les pastes surten molt degradades i alterades, possiblement perquè el desengreixant és massa groller i fa perdre la consistència de les peces.

Troblem una gran varietat de tonalitats i combinacions de colors a cada fragment degut a la cocció i també al contacte de les superfícies amb el foc. Predominen els tons marrons, els ataronjats i els grisos, de vegades formant una combinació de dos o tres colors en la secció.

Les aplicacions (nanses, suspensions i cordons), encara que de pasta semblant, tenen un color diferent al dels vasos, acostumen a ser de tons més clars que les parets.

Les formes

En el jaciment predominen les formes tancades sobre les obertes, la qual cosa queda reflectida en el present estudi; així doncs, d'un total de sis peces senceres que hom ha pogut reconstruir, hi ha quatre vasos tancats i dos vasos oberts.

Es consideren vasos tancats els que tenen un diàmetre de la boca menor que l'alçada, i vasos oberts els que el diàmetre és major que l'alçada (PONS-TOLEDO-LLORENS, 1981: 132).

Dins del grup de vasos tancats, totes les formes corresponen a la núm. 211 (DEDET-PY, 1975: 37): vasos de panxa mitjana, de perfil arro-

donit i fons pla. Dos dels nostres exemplars (S1-402 i S3-290) pertanyen a aquests forma senzilla, diferenciant-se en que el primer presenta el llavi aprimat i una ansa vertical que sobresurt lleugerament de la vora; mentre que el segon té el llavi aplanat horitzontal i no porta cap tipus de suspensió. Donats els percentatges dels fragments de vasos de ceràmica a mà, aquesta seria una de les formes més representatives del jaciment, conjuntament amb les peces de parets rectilínies.

Trobem, a més, les següents variants:

—Un vaset de la forma 211 H (S4-30), de panxa mitjana, de perfil arrodonit i fons pla, amb un petit coll unit a la panxa de forma suau, vora secant inclinada cap a l'exterior i llavi aplanat horitzontal. Presenta una gran ansa vertical que sobresurt lleugerament de la vora, de secció rectangular amb dues acanaladures laterals, de forma que el centre és més estret que els costats. Aquesta ansa resulta desproporcionada per les dimensions del vas. És una forma poc freqüent tant pel seu perfil com per la secció de l'ansa.

—Un vas de la forma 211 L (S1-403), de panxa mitjana, perfil arrodonit, fons pla, vora lleugerament exvasada sense diferenciar-se un coll, i llavi engruixit i arrodonit. Presenta dues anses verticals, fragmentades, oposades, de secció circular.

Les formes obertes estan representades, de moment, per:

—Un vaset de la forma 451 (S8-63), de perfil exterior arrodonit convex, fons engruixit i pla, vora rectilínia, i llavi aprimat oblicu a l'exterior.

—Un plat de la forma 461 (S3-419), de perfil exterior arrodonit convex, fons pla, vora secant inclinada cap a l'exterior i llavi aprimat.

En les formes a mà de Montbarbat observem que la conjunció col·locos apareix rarament. Els vaos presenten, generalment, una continuïtat en la prolongació del cos fins a la vora; per això són de perfil exterior rectilini o còncau.

Les vores

En un total de 115 fragments de vores, predominen les formes secants inclinades cap a l'exterior (C0, C1, D0, D1, E0, E1) i les vores secants verticals (F0).

Dins de les vores secants verticals trobem cinc variants: F 01, F 02, F 04, F 05 i F 09, amb un total de 46 fragments.

Quant a les vores secants inclinades cap a l'exterior, tenim 59 fragments, dividits en tres grups:

a) C0 i C1, de perfil exterior arrodonit còncav, amb 14 fragments.

b) D0 i D1, de perfil rectilini, amb 28 fragments.

c) E0 i E1, de perfil exterior arrodonit convex, amb 19 fragments.

Predominen també, en aquesta subdivisió, els de perfil rectilini.

De vores tangents dirigides cap a l'exterior (B0), només n'hi ha tres fragments.

De vores secants inclinades cap a l'interior, únicament trobem les de perfil exterior arrodonit còncav (G0), amb 5 fragments, i les de perfil rectilini (H0), també amb 5 fragments.

Aquests darrers tres grups són minoritaris.

Els llavis

Dels nou tipus de llavis establerts (DEDET-PY, 1975), a Montbarbat hi ha set formes (números 1 al 5 i 7 i 9). Predominen àmpliament els llavis arrodonits, dels quals el número 1 (arrodonit senzill) és representat en 54 fragments, i el número 2 (arrodonit i engruixit) en 24 fragments.

Dins els llavis aplanats, trobem diverses variants: els aplanats horitzontals senzills (número 4), amb 15 fragments; els aplanats oblicus a l'exterior (número 3) amb 6 fragments; els aplanats oblicus a l'interior (número 5) amb 2 fragments; els aplanats i engruixits (número 7) amb 3 fragments.

Els llavis aprimats (número 9) sumen un total de 11 fragments.

Les bases

En les bases tenim una major uniformitat tipològica, essent menors les variants respecte a les vores.

D'un total de 49 fragments de fons trobem 47 bases planes, de les quals hi ha 30 fragments que corresponen a formes senzilles (A), i 19 fragments que presenten un engruiximent (B).

Només dues (22 B i 71 A; aquesta darrera correspon a un vas de petites dimensions) tenen anella de base sense que arribi a ésser un peu, la qual cosa trobem que és normal al tractar-se de vasos funcionals i que serveixen per a coure aliments, és a dir, per l'ús diari.

Quant a les parets, es poden diferenciar tres grups:

- Còncaves, representades pel número 1, amb 21 fragments.
- Rectilínies, representades pel número 2, amb 20 fragments.
- Convexes, representades pel número 3, amb 3 fragments.

Les anses

Apareixen en menor proporció que les suspensions.

La majoria de les anses es troben en fragments molt petits, de forma que no és possible conèixer exactament la seva posició respecte de la peça. Hem diferenciat, tanmateix, tres posicions en relació a llur situació en els vasos: a la paret, a la vora, i sobresortint de la vora; aquests exemples els tenim en tres vasos sencers: el primer cas en el S1-403, el segon en el S4-30, i el tercer en el S1-402.

Predominen les anses verticals, situades a la part superior del vas, en nombre d'una (S1-402 i S4-30) o de dues (S1-403).

Les anses horitzontals estan poc representades; una d'elles és exempta (S3-294) i les altres dues són d'orella, enganxades a la paret (S8-85 i S3-212). L'exempta, de secció circular, és de majors dimensions que la resta de les anses trobades, i correspondria a una gerra per a emmagatzemar, de gran tamany.

Una de les anses d'orella, fragmentada, es llisa i presenta aplicat un cordó en posició vertical, llis, a la part superior; correspon al fragment S3-212, de paret molt gruixuda i superfícies polides.

L'altra ansa d'orella, S8-85, també es troba fragmentada, i porta una decoració d'impressions digitades regulars.

Hem trobat una ansa vertical de perfil semicircular, perforada (S4-161), de superfícies brunyides, que pel poc espessor de la paret del vas ha de correspondre a una forma de petites dimensions. Aquest mateix tipus ja està representat en altres sectors del poblat, concretament en la zona mitjana va sortir un fragment similar que sembla pertànyer a un moment més antic que els materials normals de jaciment.

Predominen les anses de secció rectangular amb els angles arrodonits (12 fragments), en tres casos porten una acanaladura central longitudinal. Les de secció circular són poc abundants (3 fragments), i hi ha fragments totalment irregulars.

Les suspensions

La majoria són aplanades horitzontals (30 suspensions), de diferents mides; solen estar col·locades en nombre de dues o quatre, segons el

tamany dels vasos, de forma oposada, i generalment en la part superior de la paret. Només tres d'elles presenten una digitació en la part que sobresurt; aquesta digitació, més que una decoració, és conseqüència de la pressió feta amb el dit en el moment d'aplicar-la a la paret del vas.

Únicament s'ha trobat una suspensió semicircular situada a la vora (S3-339); i una altra en la paret, de forma cònica (S3-467).

Els cordons

Estan situats a la paret dels vasos; com que aquests presenten un perfil exterior arrodonit o rectilini, és molt difícil d'especificar el lloc concret on estaven col·locats, i també pel fet de trobar-se gairebé sempre en petits fragments. En un sol cas es veu clar que el cordó separa el coll del cos (S1-470), al tractar-se d'un vas de perfil «S», forma molt poc freqüent en el jaciment.

D'un total de 35 fragments de cordons estudiats, hi ha 14 fragments llisos de seccions diverses, i 21 fragments decorats.

Els cordons són sempre aplicats horitzontalment, a excepció d'un cordó vertical que surt d'una ansa d'orella (S3-212). Només dos exemplars tenen el cordó en la mateixa vora (S1-463 i S4-134), i un altre immediatament després de la vora (S4-44); aquests darrers cordons són decorats.

Dos fragments presenten el cordó unit a una suspensió aplanada horitzontal, la qual cosa no podem dir que sigui poc freqüent perquè, com ja hem mencionat, es tracta de fragments molt petits, i generalment les suspensions es separen individualment de les parets, de vegades sense deixar senyal.

Les seccions dels cordons es divideixen en quatre tipus: rectangular, trapezoïdal, triangular i semicircular. Possiblement aquestes diferències vinguin donades per la forma en que foren aplicats; així, si es col·locaven prement-los uniformement per la part central, més exempta, quedarien de secció rectangular o trapezoïdal i, si es feia la pressió pels costats, resultarien de secció triangular.

La majoria de les seccions són triangulars (11 fragments), seguides de les semicirculars (8 fragments); les rectangulars i les trapezoïdals es donen en menor quantitat.

Les decoracions poden ésser impreses (digitacions i ròmbes), incises (obliques regulars o incisions irregulars), i trenats regulars. Predominen les digitacions (16 digitacions), en menor percentatge apareixen les inci-

sions obliqües (3 fragments), els rombes impressos (2 fragments), i les incisions irregulars i els trenats amb un sol fragment cadascun.

Les decoracions a la paret dels vasos

La majoria corresponen a pentinats (18 fragments), situats a la part inferior i a la panxa de les peces. Únicament un dels fragments trobats (S3-423) forma part d'un fons, per la qual cosa sembla que serien bandes horitzontals.

Els pentinats gairebé sempre són línies estretes i poc profundes; poden ésser bandes regulars (10 fragments) o irregulars (8 fragments). Aquests en alguns casos dibuixen bandes obliqües i es creuen fent rombes, espigues, etc.

Les incisions apareixen rarament, només tenim dos fragments, l'un amb incisions regulars verticals (S3-434), i l'altre amb incisions obliqües força irregulars (S3-420). Un fragment (S1-464) presenta, tocant a la vora, una línia de relleus disposats irregularment.

Hem de mencionar també l'existència de dos fragments decorats amb acanalats, el primer porta acanalats horitzontals a ambdues superfícies (S3-364) i el segon té la decoració en la superfície externa (S4-171); representen un moment anterior a la formació de la Cultura Ibèrica.

Els brocs

Escassament representats, només en tenim dos exemplars (S4-12 i S3-436) molt fragmentats, de secció semicircular, que corresponen a atuells de gran tamany. No podem precisar la posició d'aquests respecte a la paret del vas.

Les tapadores

Per les formes hem utilitzat també la classificació de DEDET-PY (1975) pel que respecte a peces senceres i a vores, afegint-hi un quadre dels agafadors de tapadora, inexistent en l'esmentada tipologia. Aquests els hem catalogat segons la seva secció: circular (A), on es diferencien dues variants (1 i 2), depenent de la profunditat de l'anella interior; i lobulada (B).

Tenim únicament dues formes senceres:

— S4-115, reconstruïda, corresponent a la forma 527, de perfil arrodonit còncau i llavi arrodonit. Agafador 1B, de botó cònic que presenta

quatre lòbuls en l'extrem superior. Té restes de cremat a les superfícies, especialment a la vora.

— S1-405, reconstruïda, de la forma 517, de perfil exterior arrodonit còncau i llavi arrodonit. Agafador 2A, amb botó cònic.

Trobem a més dos agafadors, l'un de la forma 1A (S3-437), i l'altre de la forma 2A (S2-334).

Les vores de tapadora presenten gran diversitat de formes, en un total de 23 fragments hi ha 12 variants, les més abundants de les quals són D 01, amb 4 fragments, seguida de C 01 amb 3 fragments; la resta hi són representats per un o dos fragments.

PARALLELS

Malauradament, encara que hi ha nombrosos poblats coneguts a Catalunya (MALUQUER DE MOTES, HUNTINGFORD, MARTÍN, PALLARÉS, RAURET, VILÀ, 1982), molt pocs han estat estudiats, i la ceràmica a mà és la que menys figura, en general, en les monografies publicades. Per tant, tampoc hem considerat oportú cercar els paral·lels en materials d'*oppida* molt distanciat geogràficament del nostre jaciment com podrien ésser els de la zona del Baix Ebre, ja que creiem que la ceràmica elaborada a mà és un tipus tradicional i funcional, per a resoldre les primeres necessitats de la cuina i del emmagatzematge dels habitants, i pensem que era manufacturada pels propis residents del poblat.

Els paral·lels de la ceràmica a mà de Montbarbat s'han buscat en primer lloc en el poblat de Puig Castellet, situat també en el terme de Lloret de Mar, doncs és el jaciment excavat més pròxim al nostre, i el que està millor estudiat de la zona (PONS-TOLEDO-LLORENS, 1981). Tant a Puig Castellet com a Montbarbat s'han utilitzat les tipologies de classificació de la ceràmica a mà de DEDET-PY (1975), amb la qual cosa han estat més fàcils les comparacions; en altres jaciments, que manquen d'estudis tipològics, ens hem tingut de limitar, a l'hora de buscar paral·lels, als dibuixos i a les fotografies de les peces senceres publicades.

En el llibre de Puig Castellet, es citen com a poblats anàlegs quant a materials, els de Montbarbat i del Turó Rodó, aquest darrer (situat també a Lloret de Mar) no l'hem pogut fer servir, degut a que roman inèdit: no s'hi han practicat mai campanyes d'excavacions, i no hem tingut accés als seus materials.

La publicació de Puig Castellet correspon a quatre cases o àmbits i per tant, té més varietat de formes que Montbarbat, on només s'estudien en el present treball dues habitacions i un passadís; tanmateix, hem pogut comprovar que les nostres formes, tancades i obertes, coincideixen amb les del poblat veí. Aquí però, existeixen una sèrie de formes tancades que es troben en general molt poc representades a Montbarbat.

A l'hora d'exposar les similituds amb els diferents jaciments, s'ha seguit el mateix ordre que en la descripció de les peces. Així doncs, pel que fa a les formes senceres, trobem els següents paral·lels:

Les formes

S1-402 i 390.- Hem observat que la forma 211 ja havia aparegut en altres zones del poblat, per exemple en la zona mitjana (M4-656) (VILÀ, 1981) on aquest exemplar presenta dues suspensions aplanades horitzontals.

També a Puig Castellet és freqüent aquesta forma. En la casa número 1 (PONS-TOLEDO-LLORENS, 1981, Lám. XLII, 2) hi ha un vas molt semblant però amb la base més engruixida. En la casa número 3 (Lám. LVII, 2), una peça més petita amb el llavi aplanat horitzontal, i dues anses verticals a la paret. Ambdós corresponen a la forma 1a de la classificació de PONS-TOLEDO-LLORENS.

El mateix perfil es troba al Puig de Sant Andreu (Ullastret, Baix Empordà) (RIERA, 1980: 124, fig. 11) amb vasos amb anses verticals i dues suspensions aplanades horitzontals, la cronologia de les quals és de principis del segle III a. E. en aquest jaciment.

Del Puig Castellar (Santa Coloma de Gramanet, Barcelona) es publicà un vaset de fireta de pasta grollera, del mateix tipus (MARTINEZ-VICENTE, 1966: 42, fig. 5, 1).

A Peyrac-de-Mer, en la fase II, subperíode 1, el qual comença cap a l'any 480 i acaba a finals del segle IV a. E., existeixen vasos similars, decorats amb cordons (SOLIER, 1978: 161-162, fig. 5, 5).

S3-419.- A Puig Castellet ha estat trobat a la Casa número 3 un plat molt semblant però de dimensions més petites i més alt, el qual correspon a la forma 7a (PONS-TOLEDO-LLORENS, 1981: 134, Lám. LIX, 3).

S4-30.- A la casa número 3 de Puig Castellet apareix un vas de perfil molt similar que porta una ansa que surt de la vora, el qual és més gros que el de Montbarbat i de factura més cuidada, i pertany a la forma 3b (PONS-TOLEDO-LLORENS, 1981: 133, Lám. LVIII).

En el resum dels materials del Poblat del Castell (La Fosca, Palamós, Baix Empordà), realitzat per MARTÍN i ORTEGA (1977: 244, fig. 2, 2) hi ha un vas de perfil com el de Montbarbat, però aquest té una ansa que surt de la vora, mentre que el de Castell, de dimensions més grans, presenta dues anses verticals i a més dues suspensions aplanades horitzontals.

En l'estudi realitzat per RIERA (1980: 117-126) de la ceràmica a mà d'Ullastret, trobem un vas (fig. 3) de forma semblant, que porta una decoració incisa a la part més alta de la panxa, sense anses i de dimensions més grans. Aquesta forma comença a aparèixer a la primera meitat del segle Vè, i continua durant tota la vida del poblat.

També a la Necròpolis de Cabrera de Mar, El Maresme (BARBERÀ, 1968-70: 185, fig. 13, número 19.133), hom coneix un vas a mà de perfil similar i ansa que surt de la vora, de pasta grollera que porta una decoració d'incisions verticals en la part superior, i tres suspensions còniques oposades a l'ansa. Les incineracions són datades en els segles IV-III a. E.

S1-403.- Existeix una peça de la casa número 3 de Puig Castellet (PONS-TOLEDO-LLORENS, 1981, Làm. LVI) que té un fons i un perfil igual, sense cap mena de suspensió, mentre que la vora és recta. El tamany és el mateix en els dos vasos. Forma 1b.

Al Poblat de Castell (La Fosca, Palamós) hi ha unes ceràmiques molt semblants (MARTÍN i ORTEGA, 1977, fig. 2, 1), les quals porten dues suspensions aplanades horitzontals enllaçades amb un cordó decorat.

S8-63.- Del poblat ibèric de Mas Boscà (Badalona, Barcelonès) (JUNYENT-BALDELLOU, 1972, fig. 10, 1) s'ha publicat un vas amb la mateixa forma, el qual aparegué en l'estrat III. La diferència és que té les parets més rectes que el de Montbarbat. La cronologia d'aquest nivell correspon a la segona meitat del segle III a. E.

Les vores

Tant a Montbarbat com a Puig Castellet la forma més freqüent és la F0, corresponent a vores rectilínies, seguida de les vores secants inclinades cap a l'exterior (lletres A, B, C, D i E); les vores inclinades cap a l'interior (lletres G, H i I) són menys abundants, encara que a Puig Castellet hi ha més varietat de formes que a Montbarbat.

Els llavis

Al poblat de Puig Castellet predominen els aplanats horitzontals (4), seguits dels arrodonits senzills (1) i en menor quantitat, els aplanats horit-

zontals engruixits (7); mentre que a Montbarbat són més nombrosos els arrodonits senzills (1), apareixen en menor quantitat els engruixits i arrodonits (2) i en menor nombre els aplanats horitzontals (4). Podem deduir d'això que els tipus es corresponen en ambdós jaciments, variant, però, el seu percentatge.

Les bases

Comparant-les amb les de Puig Castellet, veiem que totes les formes de Montbarbat es troben representades en aquest jaciment amb percentatges molt similars, és a dir, que predominen en tots dos els fons plans sense engruiximent, les parets còncaves i rectilínies, essent molt escadusers els fons amb anella de base i/o peu alt.

Les anses

De les quatre variants d'anses que apareixen a Puig Castellet, en tenim tres representades a Montbarbat: les de seccions circular, rectangular i d'orella, mancant al nostre jaciment les de secció plana. A ambdós poblats destaquen les anses de secció rectangular amb els angles arrodonits, mentre que les de secció circular i les d'orella les trobem en menor proporció a Montbarbat.

Tenim, tanmateix, una ansa perforada amb paral·lels al poblat ibèric de la Penya del Moro (Sant Just Desvern) (BARBERÀ-MORRAL-SANMARTÍ, 1979: Làm. X, 1). Aquest tipus d'ansa és molt similar a les que apareixen durant la Primera Edat del Ferro —com per exemple a la Necròpolis d'Anglès (PONS, 1984, Làm. 46, 6)— ço que sembla indicar que es tracta d'una pervivència de formes antigues, o bé que pertany a un moment anterior. Donat que ja hem trobat altres exemplars en el nostre poblat, encara que en petita quantitat, i tenint en compte el seu context, ens inclinem més aviat per aquesta darrera possibilitat.

Les suspensions

En època ibèrica els elements de suspensió són molt freqüents en tots els jaciments. De vegades es troben combinades amb anses, de forma que al mateix vas pot haver-hi dues anses i dues suspensions oposades, la qual cosa no hem constatat en el nostre poblat, tot i que no podem dir que no existeixin, donada la gran fragmentació de les peces.

A Montbarbat hi ha menys varietat de suspensions que a Puig Castellet. En el primer jaciment les més nombroses són les aplanades horizon-

tals, superant en quantitat a les del poblat veí, on, tanmateix, apareixen les suspensions amb perforació, que encara no són representades a Montbarbat, així com les suspensions còniques i les semicirculars, tot i que d'aquestes en tenim qualche exemplar.

Els cordons

Els cordons són molt semblants en tots els poblats d'època ibèrica, així com les seves decoracions: digitacions, incisions, etc., per la qual cosa no creiem necessari cercar paral·lels en altres jaciments.

Hem observat que els quatre mateixos tipus de seccions que apareixen a Montbarbat es troben en el poblat de Puig Castellet, si bé en el nostre jaciment hi ha una major quantitat de cordons llisos que no pas al poblat veí. Malgrat tot, les decoracions dels cordons són molt similars, apreciand-se només lleugeres variants. A ambdós poblats predominen les impressions en forma de digitacions.

Decoracions a la paret dels vasos

En els paral·lels de les decoracions fetes directament a les superfícies dels vasos hem pogut observar una gran diferència entre les de Montbarbat i les de Puig Castellet.

En el primer poblat trobem nombrosos fragments ceràmics decorats amb pentinats i, en menor quantitat, amb acanalats, la qual cosa no apareix a Puig Castellet, mentre que en aquest, es dona una decoració incisa de forma circular, feta amb canya, la qual manca a Montbarbat.

Les tapadores

Les tapadores de Montbarbat són completament diferents a les que han estat publicades de Puig Castellet; aquestes tenen forma de bol invertit, a excepció d'una que presenta una agafador perforat (PONS-TOLEDO-LLORENS, 1981. Làm. XXXIX).

Com ja hem dit abans, només hi ha dues formes senceres:

S1-405.- Una peça molt similar es troba al poblat de Mas Boscà (JUNYENT-BALDELLOU, 1972: 33. Fig. 11, 3), de pasta fina i superfícies lleugerament brunyides. La nostra és més estilitzada i l'agafador més alt.

S4-115.- Donades les característiques del seu agafador no hem trobat paral·lels.

Pel que fa als agafadors de tapadora, bàsicament existeixen tres tipus: els troncocònics, els d'ansa exempta, i els rectangulars amb perforació.

El més representat a Montbarbat és el troncocònic, amb diverses variants segons la profunditat central. Els d'ansa exempta i els rectangulars amb perforació els trobem en escassa quantitat en el nostre jaciment entre els materials que estan en curs d'estudi, els quals no són objecte del present treball (Memòria corresponent a l'any 1986).

Els agafadors troncocònics són documentats en jaciments pròxims, com poden ésser, entre d'altres, el de Sant Miquel (Vallromanes-Montornès, Vallès Oriental) (RIPOLL-BARBERÀ-MONREAL, 1964: 12, fig. 3, 2), el de Puig Castellar (Santa Coloma de Gramanet) (MARTINEZ-VICENTE, 1966. Làm. III, d. i RIO MIRANDA, 1978: 16), i el de la Penya del Moro (Sant Just Desvern, Barcelonès) (BARBERÀ-MORRAL-SANMARTÍ, 1979, Làm. 20 i 22).

Respecte de les vores, són molt similars en tots els jaciments ibèrics, ja que les diferències entre les tapadores venen donades per les inclinacions de les parets i els tipus d'agafadors. La funció de les vores, per tant, sempre és la mateixa: descansar sobre el llavi del vas.

CRONOLOGIA

Són molt pocs els estudis que hom ha portat a terme sobre la ceràmica a mà d'època ibèrica, la qual ha estat considerada generalment com una elaboració local. És per això que aquesta ceràmica no dóna una cronologia per si mateixa, sinó que per a datar-la hem de recórrer a d'altres elements, com ara les ceràmiques d'importació, els quals en el nostre cas es redueixen a ceràmiques àtiques de vernís negre i a produccions dels tallers occidentals.

La ceràmica de vernís negre trobada a Montbarbat és escassa, molt fragmentada i deteriorada per l'acidesa del terreny, i sol correspondre a formes d'ús freqüent en els poblats ibèrics.

Dels tres àmbits estudiats, tenim primerament dos fragments de vores d'*skyphoi*, de ceràmica àtica de la forma 43 (LAMBOGLIA, 1952), corresponents a l'habitació II (S4-11) i a l'habitació III (S8-43) respectivament. Aquests fragments són datats en la segona meitat del segle IV a. E., cap a l'any 330 (SANMARTÍ, 1978: 498-499. Làm. 82, n° 1481). A més, hi ha fragments informes que són també importacions gregues.

La resta de fragments de vernís negre s'inclouen entre les produccions del taller de les Petites Estampetes i les del taller de les Pàteres de les Tres Palmetes Radials.

S'han trobat diversos fragments de vores de copes de la forma 27 a o b (LAMBOGLIA, 1952) (S1-377 bis, S2-325 i 326, S3-164, S3-258, S3-313), i un fragment de la forma 25 b (LAMBOGLIA, 1952) (S4-14). Per les pastes i els vernissos, totes elles datables en la primera meitat del segle III a. E.

Taller de les Petites Estampetes

A aquest alfar pertanyen:

— S3-165. Un fragment de fons que presenta en la part interna una roseta impresa, fragmentada, de dotze pètals en relleu, separats per punts a l'alçada dels seus extrems distals. Els vas sencer tindria quatre rosetes. Aquest mateix tipus de decoració el trobem al Turó de Can Olivé (Cerdanyola, Vallès Occidental) (BARBERÀ-PASCUAL-CABALLÉ-ROVIRA, 1962: 153, fig. 3, 7), a la Moleta del Remei (Alcanar, Montsià) (SANMARTÍ, 1973: 161, fig. 7, 1).

— S3-234. Dos fragments de paret, fons i peu d'una copa de la forma 27 a o b (LAMBOGLIA, 1952) que presenta en el fons intern una decoració formada per tres rosetes (dues d'elles fragmentades), impreses amb els pètals en relleu, separats per punts a l'alçada dels seus extrems distals. El vas sencer tindria quatre rosetes. Els paral·lels de les estampetes els tenim al Molí d'Espígol (Tornabous, l'Urgell), i a Puig Castellà (Pontós, Alt Empordà) (SANMARTÍ, 1973: 161, fig. 11, 2 i 3).

L'àmplia distribució d'aquests motius decoratius ens fan pensar en que es tractaria més d'una producció local que no pas d'importacions d'Itàlia.

Taller de les Pàteres de les Tres Palmetes Radials

En aquest centre de producció s'elaboren també les característiques ceràmiques que presentaven com a decoració una única roseta en el centre del seu fons intern (SANMARTÍ, 1978: 560-562), de les quals tenim un exemplar en el passadís I:

— S1-377: Deu fragments de paret, fons i peu, d'una mateixa copa de la forma 27 b (LAMBOGLIA, 1952), la qual porta una roseta de 1,50 cm. de diàmetre, constituïda per set pètals i un botó central en relleu. Aquesta decoració la trobem també en una copa procedent del Tossal de les Tenalles (Sidamon, l'Urgell) (BARBERÀ, 1964-65: 158).

Les produccions d'aquests dos tallers poden situar-se en la primera meitat del segle III a. E. (SANMARTÍ, 1987: 561).

El vernís negre, material de datació, dóna una cronologia compresa entre la segona meitat del segle IV i la primera meitat del segle III a. E. per els àmbits estudiats, és a dir, a l'època del vida plena del poblat.

Tenint en compte que alguns fragments de ceràmica a mà, tal com poden ésser els de parets amb acanalats o d'ansa perforada, assenyalen una ocupació més antiga (ja que no de tota l'àrea del jaciment almenys d'una petita part que encara no ha estat trobada), Montbarbat s'iniciaria amb un poblament més o menys reduït durant la Primera Edat del Ferro, després apareixen escadussers fragments de figures roges i de ceràmica grisa monocroma, bucchero gris o pseudo-focea (difícil de datar perquè es produeix durant molts segles).

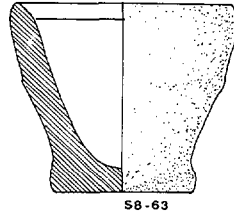
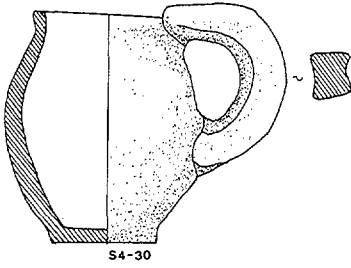
És a partir del segle IV quan ja són més abundants els fragments de ceràmica àtica de vernís negre i, cap els inicis del segle III comencen les troballes dels tipus occidentals.

La vida del poblat sembla que s'acaba, per ara, a la segona meitat del segle III a. E., si bé en els nivells superficials hi ha diversos fragments de Campaniana B, d'àmfora republicana, de sigillata i d'altres de ceràmica comuna romana, tot això indica que fins a les darreries del canvi d'Era, i àdhuc a principis del segle I d. E., el lloc fou visitat. Així mateix, trobem també ceràmica medieval i moderna a l'estrat superior, la qual cosa mostra una certa atracció dels homes de totes les èpoques per la muntanya de Montbarbat.

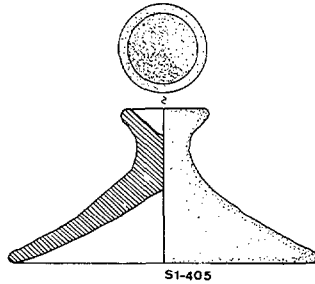
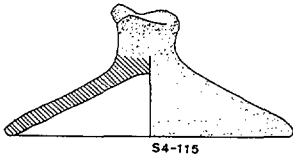
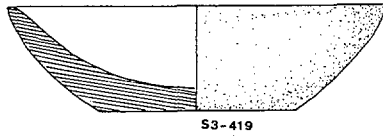
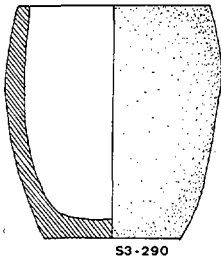
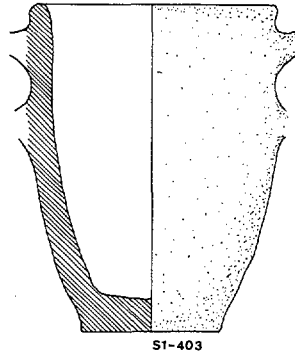
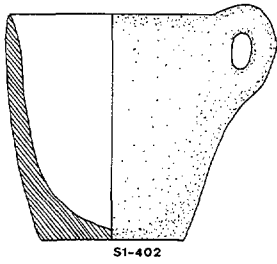

FORMES SENCERES

Làm. I

0 1 2 3 Cm.

0 1 2 3 Cm.

TIPOLOGIA DE LES FORMES

Làm. II

		H	L
211			

	I
45	
46	

	7
51	
52	

TIPOLOGIA DE LES VORES

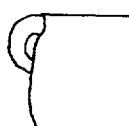

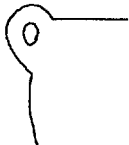
Làm. III

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A0									
A1									
A2									
B0									
B1									
B2									
C0									
C1									
C2									
D0									
D1									
D2									
E0									
E1									
E2									
F0									
G0									
H0									
I0									
J0									
K0									

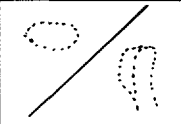

TIPOLOGIA DELS FONDS

Làm. IV

	A	B	C		A	B	C
11				51			
12				52			
13				53			
21				61			
22				62			
23				63			
31				71			
32				81			
33							
41							
42							
43							

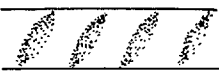
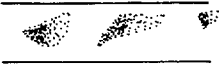

NANSES POSICIÓ	RESPECTE	DEL VAS
PARET		
VORA		
SOBRESURT VORA		

NANSES	SECCIÓ	
CIRCULAR		
RECTANGULAR		
CONVEXA		

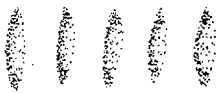

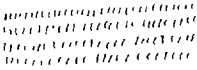
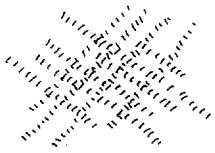
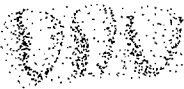
SUSPENSIONS		
APLANADA HORIZONTAL		
APLANADA VERTICAL		
SEMICIRCULAR		
CÒNICA		

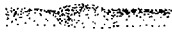
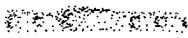
SUSPENSIONS	
APLANADES	HORIZONTALS
LLISA	
1 DIGITACIÓ	
2 DIGITACIONS	

CERÀMICA A MÀ

CORDONS DECORATS		
IMPRESOS	DIGITACIONS	ROMBES
		
INCISOS	REGULARS	IRREGULARS
		
TRENATS	REGULARS	
		

CORDONS SECCIONS			
RECTANGULAR	TRAPEZOIDAL	TRIANGULAR	SEMICIRCULAR
			

DECORACIONS A LA PARET DEL VAS		
INCISIONS	REGULARS	IRREGULARS
		
PENTINATS	BANDES	IRREGULARS
		
RELLEUS	REGULARS	
		

SUSPENSIO AMB	ENLLAÇADA CORDÓ
LLIS	AMB DIGITACIÓ
	

TIPOLOGIA VORES TAPADORES						
	1	2	3	9	10	11
B 0						
B 1						
C 0						
D 0						
E 0						
L 0						
O 0						

	TAPADORS AGAFADORS	
	A	B
1		
2		

CERÀMICA A MÀ

BIBLIOGRAFIA

- BARBERÀ, J., 1964-65: *La ceràmica barnitzada de negro del poblado ilergeta del Tossal de les Tenalles, de Sidamunt (Lérida)*. Ampurias XXVI-XXVII, pp. 135-163.
- BARBERÀ, J., 1969-70: *La necrópolis ibérica de Cabrera de Mar (Excavación 1968-1969)*. Ampurias 31-32, pp. 169-189.
- BARBERÀ, J., MORRAL, E., SANMARTÍ, E., 1979: *La Penya del moro de Sant Just Desvern (Barcelona)*. Quaderns de Treball N° 1. Universitat Autònoma. Barcelona.
- BARBERÀ J., PASCUAL, R., CABALLÉ, M., ROVIRA, J.: *El poblado Pre-romano del «Turó de can Olivé» de Cerdanyola (Barcelona)*. Segunda y última etapa de las excavaciones. Ampurias XXIV, pp. 147-159.
- DEDET, B., PY, M., 1975: *Classification de la ceràmique non tournée proto-historique du Languedoc Méditerranéen*. Paris.
- JUNYENT, E., BALDELLOU, V., 1972: *Una vivienda ibérica de Mas Boscà*. Publicacions Eventuals N° 21. Universitat de Barcelona.
- LAMBOGLIA, N., 1952: *Per una classificazione preliminare della ceramica campana*. I Congreso Intern. di Studi Liguri, Bordighera, 1950.
- MALUQUER DE MOTES, J., HUNTINGFORD, E., MARTIN, R., PALLARÈS, R., RAURET, A. M^a, VILÀ, M^a del V., 1982: *Catàleg Provisional dels Poblat ibèrics del Principat de Catalunya*. Publicacions Eventuals, núm. 33. Universitat de Barcelona.
- MARTÍN I ORTEGA, Mª A., 1977: *Aportacions a l'estudi del Poblado ibèric de Castell (La Fosca, Palamós)*. XX Assambla Intercomarcal d'Estudiosos. Sant Feliu de Guíxols, 1976, pp. 239-247.
- MARTÍNEZ, A., VICENTE, J., 1966: *El poblado ibèric de Puig Castellar*. Excavacions dels anys 1954-1958. Barcelona.
- PONS, E., 1984: *L'Empordà de l'Edat del Bronze a l'Edat del Ferro*. Girona.
- PONS, E., TOLEDO, A., LLORENS, J. M^a, 1981: *El recinte fortificat de Puig Castellet*. Girona.
- RIERA, C., 1980: *La ceràmica a mà d'Ullastret*. Cypsela III, pp. 117-126.

LA CERÀMICA... DE MONTBARBAT

- RÍO-MIRANDA, J., 1978: *Piezas inéditas de Puig Castellar*. Puig Castellar nº 1. Santa Coloma de Gramanet.
- RIPOLL, E., BARBERÀ, J., MONREAL, L., 1964: *Poblado Prerromano de San Miguel (Vallromanes-Montornès, Barcelona)*. Excavaciones Arqueológicas en España nº 28. Barcelona.
- SANMARTÍ, E., 1973: *El taller de las Pequeñas Estampillas de la Península Ibérica*. Ampurias 35, pp. 135-173.
- SANMARTÍ, E., 1978: *La cerámica campaniense de Emporion y Rhode*. Monografies Emporitanes IV. 2 vols. Barcelona.
- SOLIER, Y., 1978: *Les oppida du Languedoc «ibérique»: aperçu sur l'évolution du groupe narbonnais*. 2on. Colloqui Intern. d'Arqueologia de Puigcerdà. Puigcerdà, 1976, pp. 153-167.
- VILÀ, M^a del V., 1981: *El poblat ibèric de Montbarbat*. Lloret de Mar.
- VILÀ, M^a del V., 1982: *El poblament de la Comarca de la Selva en època ibèrica: Sistemes defensius*. AUSA X/102 - 104, pp. 231-238.